

Värmlandsrådet

Minnesanteckningar Kultur- och bildningsforum den 20 oktober 2022

Plats, tid Folkets hus, Skoghall kl 13.00-16.00

Deltagare Elisabeth Kihlström, Ordförande, Region Värmland
Lillemor Larsson, Vice ordförande, Hammarö
Pia Falk, Munkfors
Tony Nilsson, Årjäng
Crispin Hultkrantz, Säffle
Birgitta Eklund, Eda
Erik Olsson, Region Värmland
Ali Ali, Säffle
Tomas Nilsson, Grums
Johanna Larsson, Karlstad
Bengt Berg, Torsby
Lina Larhult, Karlstad
Per Fransson, Grums
Anton Sjöstedt, Arvika

I tjänsten Pär Blomquist, Områdeschef folkbildning, Region Värmland
Karin Karlsson, Kulturchef, Region Värmland
Jannette Grahn Vera Gajardo, Folkhälsostrateg, Region Värmland
Marika Andersson, Folkhälsostrateg, Region Värmland
Henrik Svensson, Folkhälso- och kulturdirektör, Region Värmland
Ingrid Strengsdal, Avdelningschef för Värmlandsrådsenheten, Region Värmland
Johanna Berglind De Backer, Koordinator, Region Värmland
Elin Åberg, Koordinator, Region Värmland

Inledning

Ordförande Elisabeth Kihlström, Region Värmland samt vice ordförande Lillemor Larsson, Hammarö hälsar välkommen till dagens möte. Inledningsvis presenteras dagens agenda översiktligt samt samtliga föreläsare som kommer delta under mötestillfället.

Upprop och presentationsrunda av närvarande

Deltagarna presenterar sig för varandra.

Värmlandsrådet

Handlingsplan för bättre mat- och rörelsevanor hos barn och unga i Värmland 2030

Marika Andersson och Jannette Grahn Vera Gajardo, folkhälsostrateger, Region Värmland ger information om handlingsplan för bättre mat- och rörelsevanor hos barn och unga samt betydelsen av att bryta trenden med övervikt och fetma/obesitas.

För att förebygga övervikt samt för att främja goda matvanor och fysisk aktivitet hos barn och unga i Värmland har arbetet utgått från ett strategidokument. Strategidokumentet reviderades år 2017 och bytte sedan namn till länsstrategi. Utifrån följande dokument har länsnätverk bildats, där i stort sett alla kommuner, friskvården samt tandvården i Värmland deltar. Länsstrategin har efter år 2021 reviderats ytterligare och har numera namnet handlingsplan.

Många faktorer påverkar oss och vår hälsa. Hälsans bestämningsfaktorer illustreras likt en solfjäder med individen i mitten. Närmast individen finns faktorer vi inte kan påverka såsom ålder, kön och arv. Vidare finns andra faktorer som påverkar individens hälsa i positiv eller negativ riktning, på olika nivåer. Exempel på sådana faktorer är sociala relationer, levnadsvanor, livsvillkor eller samhällliga förutsättningar.

Tre insatser presenteras i form av tre olika steg:

1. Hälsöfrämjande insatser
2. Förebyggande insatser
3. Vårdande/behandlande insatser

Hälsöfrämjande insatser innebär att förstärka det friska och fungerande, vilket görs innan hälsoutfall uppstår. Med fokus på vad som skapar hälsa och att främja det. *Förebyggande insatser* innebär i stället att förhindra att problem uppstår. Med fokus på risker som ska undvikas. Till sist *vårdande/behandlande insatser* vilket innebär att problemet redan uppstått, vilka behöver dämpas eller åtgärdas. Ovanstående perspektiv är grunden för folkhälsovetenskapen och vad folkhälsovetenskapen står för.

Syftet med handlingsplanen är att vända den negativa trenden med övervikt och fetma/obesitas bland barn och unga. Målet är att skapa förutsättningar för att alla barn och unga ska kunna äta hälsosammare och röra på sig. Handlingsplanen följer den folkhälsostrategiska planen. Handlingsplanen betonar att arbetet behöver fokusera på att utveckla och stärka insatser på samhälls nivå samt samverkan mellan flera aktörer, för att trenden ska kunna vändas. Aktivitetsplan har skapats som följer handlingsplanen och folkhälsostrategiska planen. Vidare information om aktivitetsplanen samt vilka aktörer som haft möjlighet till inspel i på handlingsplanen presenteras i bilaga "Att bryta trenden med övervikt och fetma/obesitas".

Konferens kommer äga rum i Karlstad den 29 november utifrån ämnet "Ojämlighet, barnhälsa och samhällsansvar - orsaken till övervikt ligger inte bara hos barnet och vårdnadshavarna".

Värmlandsrådet

Fråga: Har resultatet blivit bättre eller sämre? Är nyfiken på vilket håll det går, om det går framåt eller inte, vad gäller barn och ungas hälsa?

Svar: Det är just nu svårt att säga, för det har varit svårt att hitta kanalerna i kommunerna. Vi vet inte, då det kan variera från år till år. Idag är övervikt och fetma/obesitas högt bland ungdomar. Vi kan inte endast ge råd till föräldrar och unga i frågan, utan andra aktörer påverkar också. Allt ifrån hur fysiska miljöer ser ut, om de främjar rörelse och lek, till kafeterian och dess innehåll i miljöer där barn och unga vistas. Det är svårt att säga, men samhällsperspektivet är viktigt.

Fråga: Har pandemin varit med och stjälp lite? Kan pandemin ha effekt på att det ser ut som det gör just nu?

Svar: Det är svårt att säga, men man kan se att befolkningen generellt sett har rört sig mindre, även barn och unga. Föräldrar kan även ha varit tvungna att lämna sina arbeten på grund av pandemin, vilket gjort att de inte kunnat betala för fritidsaktiviteter, vilket i sin tur påverkat barnen.

Fråga: Vi vet att det är en svår fråga vad gäller övervikt och fetma/obesitas samt rörelse, men det finns också problem med ökade ätstörningar. Flera välutbildade föräldrar är måna om att sina barn rör sig, men där förekommer även ätstörningar. Kan det finnas en rädsla för övervikt snarare än en ätstörning? Hur arbetar ni med den frågan? Vilka grupper är i fokus? Är det föräldrar på barnavårdscentralen?

Svar: En viktig fråga. Vi har alltmer hört och läst om att ätstörningar har ökat och ökat mer under pandemin. Ämnet belyses mycket inom barnhälsovården, men det handlar också om hur man pratar om det. Exempelvis hur man pratar med föräldrar om övervikt och fetma/obesitas, men också hur man samtalar med de unga.

Värmlandsrådet

Hur fungerar Kultursamverkansmodellen ur ett kommunalt perspektiv?

Karin Karlsson, kulturchef, Region Värmland informerar om kultursamverkansmodellen. Karin är idag kulturchef inom regionen, men har tidigare erfarenhet av det kommunala perspektivet då hon varit chef inom kultur- och fritidsförvaltningen i Karlstads Kommun.

Till en början presenteras flernivåsamverkan som en viktig del. Flernivåsamverkan kan således benämnas flernivåsstyre, men syftar till samma sak. Inom flernivåsamverkan lyfts samverkansmodellen, kulturskolecentrum, skapande skola och utvecklingsbidrag.

Samverkansmodellen infördes år 2011 och Värmland anslöt sig år 2013. Samverkansmodellen omfattar 20 regioner och utredning om modellen pågår. Med utredningen vill man presentera hur samverkan kan utvecklas, men man tittar även på om andra verksamheter ska in i modellen.

Syftet med samverkansmodellen är att bidra till att nå de nationella kulturpolitiska målen, det vill säga att *”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling”*. Man vill minska statens detaljstyrning och i stället öka det lokala/regionala ansvarstagandet samt möjliggöra regionala prioriteringar.

Värmland är idag en stor mottagare av stöd och totalt fördelades cirka 1,6 miljarder kronor i ordinarie statsbidrag. Stödet mottas av verksamheter inom samverkansmodellens område såsom filmkulturell verksamhet, bild- och form samt hemslöjd. I Värmland är exempel på följande verksamheter Wermlands opera, Värmlands museum samt Riksteatern i Värmland. Verksamheterna som får stöd är angelägna och viktiga för hela Värmland.

Samverkansmodellen har bidragit till en ökad dialog och samverkan både inom regionen och med staten. Ett tydligare regionalt ansvarstagande har blivit påtagligt och verksamheterna upplever att avståndet till nationella kulturmyndigheter ökat samt att det har blivit en mer statisk fördelning av stadsbidraget.

Kulturplanen har tagits fram i samverkan med kommunerna och efter samråd med professionella kulturskaparna och föreningslivet. Kulturplanen är en utgångspunkt för kommunerna, regionens och kulturlivets verksamhet. Kulturplanen utgör även en grund för bidragsgivning, politiska ställningstagande och utveckling. Vidare information om kulturplanen och det kommunala perspektivet presenteras i bilaga *”Kultursamverkansmodellen”*.

Hur samverkar region och kommuner inom folkbildning?

Pär Blomquist, områdeschef folkbildning, Region Värmland informerar om samverkan mellan region och kommuner inom folkbildning. Inledningsvis presenteras upplägget på dagens presentation. Presentationen avser att ge en kort beskrivning av folkbildningsaktörerna, deras uppdrag och statens syfte med folkbildningen samt samverkan mellan folkbildningsaktörerna. Utöver samverkan mellan region och kommuner presenteras även vilka framgångsfaktorer och utmaningar Värmland står inför.

Värmland har idag både studieförbund och folkhögskolor i hela länet. I länet finns allt från vuxenskola, Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) samt folkuniversitet m.fl. Värmland har tillsammans med Västra Götaland flest antal folkhögskolor och god folkbildning.

Statens syftet med folkbildningen är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen. Folkbildningen vill även utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet. Styrkan med folkbildningen är att den kan anpassas utifrån behovet som finns i länet eller kommunen.

För att stödja folkbildningen ges verksamhetsbidrag. Riktlinjer finns för hur verksamhetsbidragen ska användas. Dialogmöten och samverkan sker mellan region och kommuner gällande hur folkbildningen i Värmland ska utvecklas. Projektbidrag ges även ut vid särskilda insatser.

Inom Folkhögskoleplanen 2021-2025 finns även strategiska mål. Ett sådant strategiskt mål är att folkhögskolorna utgör en viktig samarbetspartner för kommuner, näringsliv och arbetsförmedlingen m.fl. där samarbetet bidrar till höjd utbildningsnivå i länet. Regionen samverkar med kommuner genom stiftade avtal där kommuner köper utbildningsplatser för ungdomar i gymnasieåldern. Regionen har även samarbetsavtal med exempelvis Årjängs kommun gällande lärcenter eller Filipstads kommun gällande samhällsorientering. Löpande pågår även övrig samverkan med arbetsförmedlingen och länsstyrelsen.

En viktig framgångsfaktor är det när det finns en politisk vilja till samverkan. Det är således viktigt att det finns en gemensam bild över behovet i länet. Fokus bör ligga på nytta, dvs vilka behov som finns inom folkbildning i kommunerna och vilka åtgärder som krävs, snarare än att vem som ska betala eller om det finns bidrag att tillgå. Betydelsefullt är att det finns styrgrupper, arbetsgrupper och ett samarbete där flera förvaltningar i kommunerna medverkar. Genom att exempelvis socialförvaltningen och arbetsförmedlingen finns med i dialogen undviks stuprörseffekt.

Utmaningarna är att fortsätta nå ut och marknadsföra Värmlands folkhögskolor och folkbildning. Vidare informera varumärket som folkhögskola, vad det innebär att gå på

Värmlandsrådet

folkhögskola samt behörighet i jämförelse med betyg. En annan utmaning är att hitta olika sätt att samverka.

Pandemin har således även bidragit till erfarenheter gällande digitala anpassningar och lösningar. Kurser kan idag exempelvis bedrivas på distans i allt större utsträckning och folkbildningen kan på så vis bli mer tillgänglig.

Diskussionsfrågor

Deltagarna lämnas möjlighet att gruppvis om fyra personer diskutera lärdomar och tankar efter dagens föreläsningar. Samtliga diskussionsfrågor är uppdelade utifrån föreläsningarnas ämnesområden. Diskussionsmaterialet blir användbart för kommunerna och regionen såväl som föreläsarna i det fortsatta arbetet inom respektive område.

Folkhälsoområdet

- På vilket sätt skulle aktivitetsplanen vara till hjälp i ert folkhälsoarbete med barn och unga i kommunerna?
- Om det finns någon representant från din kommun i Länsnätverket, hur sprids lärande vidare i verksamheterna? (Saknas representant i Sunne, Kristinehamn, Hammarö, Munkfors)

Diskussioner från grupperna med hänvisning till ovanstående frågeställningar

- Aktivitetsplan är bra och kan användas som checklista.
- Idag har vi exempelvis mycket spelande eller socioekonomiska faktorer som gör att barn blir stillasittande, men vi behöver fokusera på de bra sakerna vi gör. Stanna upp och se behovet hos individen, snarare än att alltid fokusera på att göra mer.
- Se över vilka som är möjliggörare. Inspiration till lokalt arbete eller planer. Undvika att uppfinna hjulet i flera kommuner. Peka på behovet av stärkt elevhälsa. Komplexiteten får inte passivisera. Visa på vad vi gör, även om resultatet pekar åt fel håll.
- Länsnätverket kan behöva spridas i länet och till verksamheterna.
- Vi gör mycket, men behöver stanna upp vid behovet, vara proaktiva och uppsökande. Folkhälsa är viktigt och man behöver se över hur folkhälsan ser ut inom kommunerna.
- Några av oss vars kommuner deltar, är osäkra på om lärande sprids vidare. Vi känner oss okunniga. Det måste nog spridas bättre inom förvaltningar och till politiker.
- Genom familjecentralen får föräldrar kunskap om hälsofrämjande åtgärder såsom motion och kost.
- Bör brytas ner på kommunal nivå. Små kommuner har svårt att genomföra alla aktualiteter för barn och unga. Följande forum är väldigt bra för samverkan och spridning av information och lärande.
- Kommunprofilerna finns tillgängliga för alla kommuner och kan vara till hjälp i det lokala arbetet.

Kulturplan

- Hur kan kulturplanen bli ett konkret verktyg/stöd för kommunerna?
- Vilka förutsättningar behövs för en aktiv samverkan kring strategiska utvecklingsfrågor som lyfts i kulturplanen?

Diskussioner från grupperna med hänvisning till ovanstående frågeställningar

- Hur många har läst kulturplanen?
- Det ska vara lätt för kommunerna att använda kulturplanen.
- En version riktad till kommunerna, där planen ska förverkligas genom region och kommun. Behöver vara tydligt vem i en kommun som man kan vända sig till i frågan och till vad och hur man kan få stöd.
- Regionen behöver vara drivande i samverkan mellan kommunerna.
- Regionen behöver ta ett strategiskt ansvar för hela Värmland för att barn och unga ska få ta del av- och uppleva kultur.
- Närgränsande kommuner kan tillsammans ha ett samverkansforum, för att främja samarbete.
- Behov av mer kultur även i äldreomsorgen.
- Kulturplanen behöver delas upp i mindre delar, som går att arbeta med. Förslagsvis genom film eller dylikt. För att främja inspiration, så att varje kommun känner att de blir mottagare av den, har ett ansvar och blir motiverade att genomföra och utveckla kulturen.
- Behov av hjälp av regionen gällande kartläggning av behov hos exempelvis kulturarbetare, institutioner m.fl. och hitta samverkansmöjligheter.
- Fler samtal och dialog mellan region och kommuner, likt följande kultur- och bildningsforum. Där man gemensamt kan lära av varandra, prioritera och visa politisk vilja.

Folkbildning

- Hur kan vi stärka/utveckla samverkan mellan regionen och kommunerna?

Diskussioner från grupperna med hänvisning till ovanstående frågeställning

- Skapa forum och möjligheter för tjänstepersoner och politiker att öka sin kunskap kring folkbildning, folkhögskola och civilsamhällets vikt.
- Nätverks- eller styrgrupp kring folkbildning. Synliggöra ansvarsområden och vilket ansvar kommunen har. Gemensam marknadsföring. Plan för studieförbunden. Plan till och med för folkbildning.
- Tydliggöra folkhögskolans roll.
- Folkhögskolorna har mycket att lära kommunerna.
- Gymnasiesamverkan i Värmland behöver samarbeta med folkhögskolorna.

Värmlandsrådet

Övriga frågor samt avslutning

Forumets ordförande Elisabeth Kihlström, Region Värmland samt vice ordförande Lillemor Larsson, Hammarö summerar och tackar för dagens möte. Påminner om att önskemål om kommande forums innehåll tacksamt tas emot. Enligt önskemål önskas att ett ämnesområde behandlas vid varje mötestillfälle samt bikupediskussioner efter varje block.

Nästa möte är den 1 december 2022 kl 13-16 (start med lunch kl 12.00), information om plats kommer inom kort.

Anteckningar skrivna av

Elin Åberg
Koordinator

Anteckningar justeras av

Elisabeth Kihlström
Ordförande